

Veterinærene og #metoo

#metoo-kampanjen på sosiale medier høsten 2017 bidro til å sette søkelyset på seksuell trakassering som et arbeidsmiljøproblem i ulike yrkesgrupper. #metoo ble et synonym for seksuell trakassering opplevd i jobbsammenheng, og flere akademikergrupper i Norge hadde sine egne #metoo-opprop. Veterinærforeningen ønsket å kartlegge erfaringer hos sine medlemmer for å få mer informasjon om omfanget av seksuell trakassering i jobb- og studiesammenheng.

Mona Bråten, Fafo, mona.braaten@fafo.no

Nasjonale kartlegginger viser at kvinner i signifikant større grad enn menn er utsatt for seksuell trakassering i arbeidslivet (1). Per august 2018 var to av tre veterinærer i Norge kvinner, og i 2016 var 67 av 76 studenter som ble tatt opp på veterinærstudiet, kvinner (2). Kvinnedominansen blant veterinærene gjør det interessant å undersøke omfanget av seksuell trakassering i denne yrkesgruppen. Undersøkelsen dekker yrkesaktive, pensjonister og studentmedlemmer. Seksuell trakassering sorterer under psykososiale arbeidsmiljøutfordringer som kan påvirke ansattes helse og trivsel på jobben. Her oppsummeres hovedfunnene i undersøkelsen om seksuell trakassering blant medlemmer i Den norske veterinærforening i 2019.

Seksuell trakassering et problem som angår arbeidsmiljøet

Ifølge EU-direktiv 2006/54/EC defineres seksuell trakassering som enhver form for uønsket verbal, ikke-verbal og fysisk atferd av seksuell art som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende

eller plagsom. Definisjonen ble implementert i norsk lovverk gjennom den nye likestillings- og diskrimineringsloven fra 1. januar 2018. Loven gjelder på alle samfunnsområder, også i arbeidslivet. I veterinærundersøkelsen ble definisjonen av seksuell trakassering slik den er nedfelt i lovteksten lagt til grunn og presentert innledningsvis i spørreskjemaet. Det ble stilt spørsmål om både fysisk, verbal og ikke-verbal seksuell trakassering.

Om undersøkelsen

Spørreskjemaet ble utarbeidet i samarbeid med en referansegruppe i Veterinærforeningen og med utgangspunkt i en liknende undersøkelse blant Den norske legeforenings medlemmer i 2018.

Undersøkelsen ble gjennomført i regi av Veterinærforeningen. Totalt gikk det ut invitasjon til 3349 personer registrert i foreningens medlemsregister i januar 2019. Undersøkelsen ble purret to ganger og avsluttet i mars 2019. Det var da kommet inn 1422 svar, noe som ga en svarprosent på totalt 42.

Omfanget av seksuell trakassering

Blant yrkesaktive og pensjonister svarer totalt 22 prosent at de har vært utsatt for seksuell trakassering på arbeidsplassen eller på jobbrelaterte arrangementer i løpet av karrieren. Omfanget er noe større blant veterinærene enn blant legene, hvor andelen totalt var 16 prosent (3). Noe av forskjellene mellom yrkesgruppene kan skyldes kjønnsfordelingen og at kvinner generelt er mer utsatt enn menn. Om vi kun ser på hva kvinner i de to yrkesgruppene svarer, er omfanget likevel større blant kvinnelige veterinærer (29 prosent) enn blant kvinnelige leger (22 prosent).

Det er også forskjeller innad blant veterinærene når det gjelder spørsmål omkring opplevd seksuell trakassering på jobb. Andelen er høyere blant kvinnelige (29 prosent) enn blant mannlige (5 prosent) veterinærer. Av de som har opplevd seksuell trakassering, svarer godt og vel halvparten at dette har skjedd i løpet av de fem siste årene, mens resten svarer at det skjedde for seks år eller lenger siden. Det er en nær sammenheng mellom alder og

utsatthet; yngre veterinærer er langt mer eksponert for seksuell trakassering i jobbsammenheng enn sine eldre veterinærkolleger. Dette er i tråd med funn i andre undersøkelser, blant annet undersøkelsen blant legene (3). Blant veterinærer som har opplevd seksuell trakassering på jobb og som er under 40 år, svarer nærmere 60 prosent at dette har skjedd i løpet av de to siste årene. Blant de som er 40 år eller eldre, er det kun 15 prosent som svarer at dette har skjedd i løpet av de to siste årene. For majoriteten av dem over 40 år er det altså snakk om hendelser som ligger noe lenger tilbake i tid. Blant de som er pensjonister i dag og som har opplevd seksuell trakassering i løpet av yrkeskarrieren, svarer samtlige at dette skjedde for mer enn ti år tilbake.

De som har opplevd seksuell trakassering på jobb, rapporterer om ulike former: Verbal trakassering er mest vanlig, 77 prosent har opplevd dette. 52 prosent har opplevd fysisk seksuell trakassering, mens 42 prosent har opplevd trakassering som har vært av ikke-verbal karakter. Ofte er det en sammenheng mellom de ulike formene. 66 prosent svarer at de har vært utsatt for både fysisk og verbal seksuell trakassering, og det kan dreie seg om én og samme situasjon eller handle om ulike situasjoner. På spørsmål om hvor alvorlig de selv vil vurdere den seksuelle trakasseringen de har blitt utsatt for i jobbsammenheng, svarer én av fire at den verbale og ikke-verbale trakasseringen var alvorlig eller svært alvorlig. Én av tre vurderer den fysiske trakasseringen som alvorlig eller svært alvorlig. Med andre ord oppleves seksuell trakassering av fysisk karakter ofte som mer integritetskrenkende og alvorlig enn andre former.

Hvem trakasserer?

På spørsmålet om hvem som trakasserte dem, svarer over halvparten at det var en som ikke er ansatt på arbeidsplassen som sto bak. For veterinærer dreier dette seg om personer de møter gjennom praksisvirksomhet, slik som dyreeier, bonde eller annen oppdragsgiver. I et åpent svarfelt ble også flere eksterne nevnt: slakteriansatte og

dyretransportsjåfører, samt personer i virksomheter Mattilsynet fører tilsyn med. Dette illustrerer hvordan veterinærer gjennom utøving av sitt yrke jobber tett på eksterne og risikerer å bli utsatt for seksuell trakassering i møte med disse.

Videre svarer én av fem at det var sjefen og/eller en veterinærkollega som trakasserte dem seksuelt. Forskning har vist at når ledere og/eller kolleger står bak, oppleves det gjerne som mer belastende (4). Undersøkelsen blant veterinærene viser at det er mest vanlig å bli trakassert av personer som ikke er veterinærer eller ansatt på arbeidsplassen, mens legene i større grad opplever seksuell trakassering fra legekolleger og sjefer (3).

Det er flere veterinærer som har blitt utsatt for seksuell trakassering flere ganger. Drøyt fire av ti svarer at dette har skjedd minst fire ganger, mens én av ti svarer flere enn ti ganger. I 36 prosent av tilfellene var det én person som sto bak, mens i de øvrige tilfellene har flere personer stått bak.

Studentmedlemmene

Blant studentmedlemmene er det totalt 13 prosent som svarer at de har vært utsatt for seksuell trakassering i studiesammenheng eller i veterinærrelatert jobb. Studenter tilknyttet et studiested i utlandet rapporterer i større grad om at de har vært utsatt for dette (18 prosent) enn studenter i Norge (7 prosent). Også studentene har opplevd ulike former for seksuell trakassering: verbal er mest vanlig, 79 prosent har opplevd dette. 28 prosent har opplevd fysisk trakassering, mens 41 prosent svarer at trakasseringen var av ikke-verbal karakter. I hele seks av ti tilfeller var det underviser som trakasserte seksuelt, mens én av tre svarer at det var en medstudent som sto bak. Av de som har blitt utsatt for seksuell trakassering i studiesammenheng, oppgir nærmere åtte av ti at dette har skjedd flere ganger.

Halvparten lar være å si fra

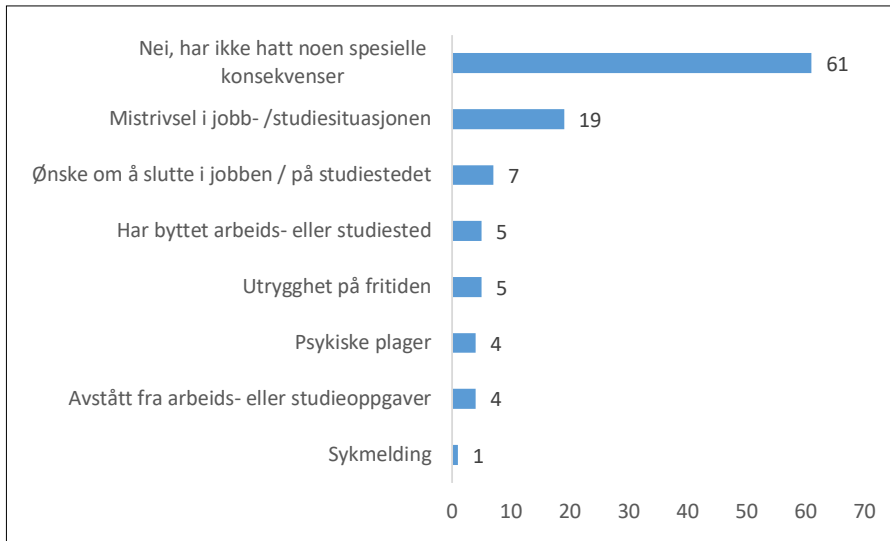
53 prosent av medlemmene (yrkesaktive, pensjonister og

studenter) som har opplevd seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng, har ikke sagt fra til noen om dette. Hovedbegrunnelsen er at de ikke anså hendelsen som alvorlig nok, hele 45 prosent oppgir dette. Det kan gi inntrykk av at hendelsene med seksuell trakassering i mange tilfeller ikke defineres som særlig alvorlige av de som har blitt utsatt. Samtidig oppgir én av ti frykt for konsekvensene det ville få for dem dersom de sa fra, noe som indikerer at hendelsene både kan oppleves som svært alvorlige og at det er frykt for å si fra. En like stor andel (10 prosent) svarer at de ikke ønsket å gå videre med hendelsen, mens 7 prosent svarer at de ikke har tro på å få nyttig hjelp. En mindre andel (4 prosent) oppgir at det ikke finnes noen rutiner for å varsle om slike hendelser på arbeids-/studiestedet. Begrunnelsene for ikke å si fra er med andre ord svært forskjellige og varierer både etter hvor alvorlig trakasseringen oppleves og organisatoriske betingelser.

De som sier fra

Samtidig svarer 47 prosent at de *har* sagt fra til noen om den seksuelle trakasseringen de har opplevd. Hvem de har fortalt det til, varierer. Andelen som har fortalt det til en kollega eller medstudent, er størst, med hele 59 prosent. Dernest kommer familie og venner; 38 prosent har fortalt det til noen av sine nærmeste utenfor jobb eller studier. 22 prosent har sagt fra til nærmeste leder på arbeidsplassen eller studiestedet, mens 12 prosent har sagt fra til virksomhetens øverste ledelse. En mindre andel (2 prosent) har sagt fra til tillitsvalgt, varslingsenhet og/eller bedriftshelsetjenesten.

Blant de som har sagt fra til personer tilknyttet arbeids-/studieplassen, svarer én av fire at saken ble fulgt opp i etterkant. Av de som har fått saken fulgt opp, svarer drøyt åtte av ti at de er fornøyd med måten den ble håndtert på. Det kan tyde på at de tilfellene det blir meldt fra om og som blir fulgt opp på arbeids-/studieplassen, også får en løsning som den utsatte er fornøyd med.

Figur 1. Konsekvenser av seksuell trakassering i jobb-/studiesammenheng. Flere svar mulig. Prosent. N=298.

Arrangementer i regi av Veterinærforeningen

Hele 73 prosent av de som svarte på undersøkelsen oppgir å ha deltatt på arrangementer (kurs, møter, konferanser eller lignende) i regi av Veterinærforeningen i løpet av de siste tre årene. Noe som tilsvarer 1015 personer. Av disse er det tolv personer som svarer at de selv har blitt utsatt for seksuell trakassering på slike arrangementer. Det viser at seksuell trakassering skjer på slike arrangementer, men at det ikke er særlig utbredt.

Konsekvenser

Opplevelser av seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng kan ha ulike konsekvenser for de som utsettes. Konsekvensene kan variere etter hvilke former for seksuell trakassering man blir utsatt for, hvem som står bak, hvor ofte det skjer, og om man er alene på jobb når det skjer. Seksuell trakassering kan dessuten påvirke arbeids- eller studiemiljøet negativt. De som svarte at de har opplevd seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng, fikk spørsmål om eventuelle konsekvenser gjennom en ganske omfattende liste med forhåndsdefinerte alternativer, og hvor det var mulig å oppgi flere alternativer. I figur 1 har vi kun tatt med de konsekvensene det ble rapportert om.

Figuren viser at seks av ti mener

at dette ikke har hatt noen spesielle konsekvenser for dem. Blant de som svarer at det har hatt konsekvenser, oppgir den største andelen mistrivsel i jobb-/studiesituasjonen. Samtidig ser vi at en del også oppgir mer alvorlige konsekvenser, som bytte av jobb-/studiested, avstå fra arbeids-/studieoppgaver, utrygghet på fritiden samt psykiske plager. Én prosent oppgir også at de har hatt sykefravær som følge av seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng.

Veterinærer i utadrettet virksomhet er særlig utsatt

Undersøkelsen viser at seksuell trakassering i jobb- og studiesammenheng er en arbeidsmiljøutfordring som angår mange veterinærer. Unge kvinnelige veterinærer er mest utsatt, men det er også noen mannlige veterinærer som svarer at de har blitt utsatt for seksuell trakassering på jobb. Veterinærer som jobber i utadrettet virksomhet; i møte med dyreeier, ute på tilsyn eller på kontroll med slakterivirksomhet, er særlig utsatt for seksuell trakassering. I arbeidet med å forebygge seksuell trakassering som arbeidsmiljøproblem, bør man derfor være ekstra oppmerksom på risikoen og sårbarheten til veterinærer i disse jobbene. Samtidig viser undersøkelsen at seksuell trakassering også skjer internt på arbeidsplassene, hele én av fem oppgir at det var sjefen og/eller

Referanser

1. Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI). Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø/NOA. Uønsket seksuell oppmerksomhet. <https://noa.stami.no/arbeidsmiljoindikatorer/psykososialtorganisasjon/vold-mobbing-trakkassering/seksuell-trakkassering/> (17.10.2018).
2. Dalum HS. Skal kartlegge veterinærers psykiske helse. *Nor Vet Tidsskr* 2018; 130: 471-2.
3. Bråten M. En av seks medlemmer har opplevd seksuell trakassering. *Tidsskr Nor Legeforen* 2018; 138: 1298-9.
4. Friborg MK, Hansen JV, Aldrich PT, Følker AP, Kjær S, Nielsen MB et al. Workplace sexual harassment and depressive symptoms: a cross-sectional multilevel analysis comparing harassment from clients or customers to harassment from other employees amongst 7603 Danish employees from 1041 organizations. *BMC Public Health* 2017; 17: 675.

en veterinærkollega som sto bak. I underkant av halvparten har sagt fra til noen om det som skjedde. Disse har først og fremst fortalt det til kolleger/medstudenter eller til familie/venner. Det er også noen som melder fra til ledelsen eller tillitsvalgte, som plikter å følge opp saken. Det er færre som melder fra i de tilfellene hvor det er sjefen eller en veterinærkollega som trakasserte enn når en ekstern sto bak. Veterinærer som opplever seksuell trakassering på jobb, svarer at dette først og fremst medfører mistrivsel i jobbsituasjonen, men det er også en god del som oppgir mer alvorlige konsekvenser for egen karriere og helse.

Mona Bråten er cand.polit, Universitetet i Oslo, og arbeider med HMS og arbeidsmiljø, kontroll og overvåking i arbeidslivet.